

เกษตรริมโขง ๗

๓

เกษตรริมโขง

การทำเกษตรริมโขง คือ การปลูกพืชผักบนที่ดินริมแม่น้ำโขงหรือดอนทราย กลางแม่น้ำโขงในฤดูน้ำลด ซึ่งในฤดูน้ำหลากที่ดินเหล่านี้จะจมอยู่ใต้น้ำ และไหลพัดพาเมื่อถึงฤดูการน้ำลดในช่วงเดือนพฤศจิกายนจนถึงพฤษภาคม ผืนดินริมโขงจึงมีความอุดมสมบูรณ์อย่างมาก เพราะในช่วงที่จมอยู่ใต้น้ำตะกอนแร่ธาตุต่างๆ ได้ถูกพัดพามาทับถมบริเวณดังกล่าว การปลูกผักบนที่ดินริมโขงจึงพึ่งพาปุ๋ยเคมีในอัตราที่ต่ำมาก นอกจากนั้นยังไม่ต้องดูแลรักษามากนัก และไม่ต้องใช้ยาปราบศัตรูพืช เพราะการทำเกษตรริมโขงอยู่ในช่วงฤดูหนาว

ปกติจาวบ้านจะทำเกษตรริมโขงระหว่างเดือนพฤศจิกายน-เมษายน ที่บ้านหาดบ้ายและหาดทรายทอง จาวบ้านจะปลูกถั่วลิสงไว้ขาย และปลูกพืชผักสวนครัวอื่นๆ ไว้บริโภคในครอบครัว หากเหลือก็ขาย ขณะที่คนปลูกผักที่บ้านหาดไคร้และบ้านสบสมซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเวียงเชียงของจะปลูกผักสวนครัว และเพาะถั่วงอกขายโดยอาศัยดินทรายที่เกิดเป็นสันดอนเป็นดินเพาะ

การปลูกถั่วลิสงจะทำได้ครอบครัวละประมาณ ๑ ไร่เท่านั้น ถั่วมีระยะเวลาการเจริญเติบโตจนเก็บได้ประมาณ ๓ เดือน ส่วนใหญ่เมื่อเข้าหน้าร้อนก็จะไม่มีใครปลูกถั่วแล้ว เพราะยากในการดูแลรักษา แต่ใครที่ขยันและต้องการเงินเพิ่มก็สามารถทำได้

ส่วนผักที่ปลูกในเขตตัวเมืองจะสามารถปลูกได้ตั้งแต่หน้าเริ่มลดไปจนถึงน้ำขึ้น จะปลูกได้หลายรอบมากกว่าการปลูกถั่วลิสงเพราะมีหลายชนิดพันธุ์สลับสับเปลี่ยนได้ตลอดระยะเวลา ๔-๕ เดือน

การศึกษาพบว่าบริเวณพื้นที่แก่งคอนผีหลง เขตบ้านหาดบ้ายและหาดทรายทอง ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นเขตที่มีการทำการเกษตรริมโขงหนาแน่นมากที่สุด สมาชิกในหมู่บ้านจะมีที่ดินริมโขงกันเกือบทุกครอบครัว คนทั้ง ๒ หมู่บ้านยังทำเกษตรริมโขงบริเวณคอนผีหลงซึ่งอยู่กลางแม่น้ำโขง ส่วนบริเวณดอนสะเลิงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคอนผีหลงจะมีคนลาวเข้ามาปลูกถั่วเช่นกัน

ที่บ้านหาดบ้ายและหาดทรายทอง ผู้ที่เป็นหลักในการทำเกษตรบนที่ดินริมโขงจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ในครอบครัว ส่วนคนอื่นๆ ก็จะมีหน้าที่ทำงานอื่นที่แตกต่างไป ชาย-หญิงที่ยังอยู่ในวัยแรงงานจะทำเกษตรในที่ไร่ของตนซึ่งอยู่สูงและติดป่า ผู้ชายบางคนจะหาปลา ส่วนเด็กๆ จะทำเกษตรริมโขงกับคนเฒ่าคนแก่

หากในช่วงที่การทำเกษตรริมโขงต้องใช้แรงงานมากโดยเฉพาะการเตรียมดิน การหยอดเมล็ด และการเก็บเกี่ยว สมาชิกในครอบครัวก็จะมาช่วยกันและแบ่งงานกันทำ เช่น พ่ออยู่แม่อยู่เก็บพืชผักกองไว้ ลูกหลานก็จะมาช่วยแบกขึ้นฝั่งเพื่อนำไปขาย

ระหว่างที่ปลูกถั่วดูแลรักษาถอนหญ้า คนปลูกผักก็จะหาปลาไปด้วย แต่เป็นเครื่องมือหาปลาชนิดที่หาอยู่ริมฝั่งน้ำ เช่น ตกจ้ำ (ยกยอ) ซ้อนกึ่ง ปลาสร้อย ปลาตัวเล็ก ช่วงหลังออกพรรษาในเดือนธันวาคมเป็นต้นไป เป็นช่วงที่ปลาเล็กว่ายขึ้นมาตามลำแม่น้ำโขงเป็นช่วงน้ำลด จาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและคนแก่จะใช้เครื่องมือหาปลา เช่น ตกจ้ำจากร่องน้ำขนาดเล็กที่ไหลเซาะตามดอนทราย ห่างจากฝั่งไม่มากตรงน้ำตื้น หรือตกจ้ำอูมริมตลิ่งน้ำโขง จาวบ้านเล่าว่าเมื่อ ๑๐ ปีก่อนด้วยวิธีการนี้สามารถหาปลาได้ประมาณ ๑๐-๒๐ กิโลกรัมในแต่ละวัน

ก่อนจะปลูกผักจาวบ้านจะเอาข้าวและกับข้าวใส่กระทงใบตอง น้ำ เหล้า วางไว้มุมใดมุมหนึ่งที่ทำเกษตรเพื่อไหว้ผีเจ้าที่ให้ช่วยดูแลการทำเกษตรที่ชผล นอกจากเลี้ยงผีเจ้าที่ก่อนที่จะลงมือปลูกแล้ว หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตก็จะมีการเลี้ยงผีเจ้าที่อีกครั้งหนึ่งเพื่อเป็นการขอบคุณที่ช่วยดูแลผลผลิตและทำให้ผลผลิตได้มาก

ระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินรับโอน

ระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินริมโขงแบ่งเป็น ๒ ประเภทตามลักษณะพื้นที่ คือ

๑) พื้นที่ริมฝั่ง แต่ละครอบครัวจะมีที่ดินริมโขงขนาดประมาณไม่ทำงานไปจนถึง ๑-๒ ไร่ ที่ดินริมโขงได้มาจากการบุกเบิกแผ้วถาง ก่อนหน้านี้ที่ดินริมโขงที่ยังไม่มีใครมาจับจอง เมื่อบุกเบิกเอาแล้วก็สืบทอดที่ดินตรงนี้เรื่อยมาและสามารถสืบทอดไปยังรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไปอีก

พ่อแม่จะแบ่งที่ดินริมโขงให้ลูกแต่ละคนในโอกาสต่างๆ เช่น แบ่งเมื่อลูกแต่งงานแยกเรือนออกไป หากตัวเองทำไม่ไหวลูกที่อยู่กับพ่อแม่ก็จะรับสิทธิ์ในการทำเกษตรบนที่ริมโขงต่อไป

ที่ดินริมโขงประเภทนี้ไม่มีเอกสารสิทธิ์ แต่ชาวบ้านซื้อขายสิทธิ์กันได้ในราคาไม่แพง เช่น ๖,๐๐๐ บาท / ๒ งาน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะสามารถสืบทอดให้ลูกหลานได้แต่ก็ไม่ใช้สิทธิ์ถาวร เนื่องจากส่วนมากจะเป็นญาติกัน ดังนั้นหากในปีใดเจ้าของที่ดินไม่ทำคานในหมู่บ้านที่ต้องการปลูกผักก็จะมาขอปลูกตรงที่ดินนั้นโดยไม่ต้องเสียเงินค่าเช่าที่ดิน

๒) พื้นที่ดอนทรายกลางแม่น้ำโขง การทำเกษตรบนดอนทรายกลางแม่น้ำโขงต้องมีการแบ่งพื้นที่ผู้ที่ต้องการจะปลูก เมื่อถึงเวลาที่น้ำลดและดอนทรายเริ่มโผล่พื้นน้ำ ชาวบ้านจะชักชวนกันไปแบ่งที่ดิน ใครมาก่อนก็อาจจะได้ทีมาก คนที่มาทีหลังก็อาจจะได้น้อยลง

ส่วนใหญ่แล้วคนที่ต้องการปลูกผักก็ได้พื้นที่กันทุกคน ยิ่งน้ำเริ่มลดระดับลงไปเรื่อยๆ ดอนทรายก็จะโผล่พื้นน้ำเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ชาวบ้านที่ยังไม่มีพื้นที่ก็จะพากันมาจับจอง วิธีการแบ่งก็อาจจะขีดเส้นแบ่ง บ้างก็ใช้เชือกแบ่งเขต หรือใช้วัสดุอื่นๆ เช่น ต้นแขม ต้นอ้อปักเป็นเขตแดนเอาไว้

ที่บนดอนทรายนี้ไม่มีกรรมสิทธิ์เพราะถือเป็นพื้นที่ที่ธรรมชาติให้มาใช้ปลูกผักชั่วคราว ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ไม่มีที่ดินริมฝั่งจะปลูกกันบนดอนทราย ส่วนผู้ที่มีที่ดินริมฝั่งอยู่แล้วจะไม่มาแย่งพื้นที่บนดอนทรายเพื่อปลูกอีก

วิธีการทำเกษตรริบโยง

- ชนิดพืชที่ปลูก

ชนิดพืชที่ปลูกขึ้นอยู่กับระยะห่างระหว่างหมู่บ้านกับตัวเมือง ดังนั้น การทำเกษตรที่หาดบ้าย หาดทรายทอง กับแถบเวียงเชียงของจึงปลูกพืชต่างกัน

เนื่องจากแถบบ้านหาดไคร้ บ้านเวียงคอนชัย บ้านสบสม อยู่ใกล้ตลาด การขนส่งง่าย ผักไม่บอบช้ำ และยังสดใหม่ จาวบ้านจะปลูกผักสวนครัว เช่น สลัด ค่ะน้า พริก มะเขือเทศ บร็อคโคลี่ มะเขือยาว ผักชี ผักคื่นฉ่าย ผักกาดขี้วัว ผักกวางตุ้ง ผักกาดยอด ผักบั้ง มันแกว พริก สาระแหน่ ฯลฯ

ส่วนบ้านหาดบ้ายและบ้านหาดทรายทองไกลตลาด จาวบ้านจึงปลูกถั่วลิสงเป็นหลักเพราะเป็นพืชที่ขนส่งและดูแลง่าย นอกจากนั้น ถั่วลิสงยังเป็นที่ต้องการของพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อ ขายได้ราคาดี และเหมาะกับลักษณะของดินคือเป็นดินร่วนซุยปนทราย ในอดีตก่อนหน้าที่จะปลูกถั่วจาวบ้านเคยปลูกแตงโมอยู่พักหนึ่ง แต่เมื่อแตงโมราคาเริ่มตก จาวบ้านก็หันมาปลูกถั่วลิสงแทน

ที่ดินประมาณ ๑ ไร่สามารถปลูกถั่วลิสงได้ ๓ ถึง ๔ ไร่ (เมล็ดพันธุ์ถั่วแกะเปลือก ๓ ถึง ๕ ปี๊บ) และให้ผลผลิตประมาณ ๑๓๐ ถึงเปลือกต่อพื้นที่ ๑ ไร่ (ถั่วซึ่งยังไม่ได้แกะเปลือก ๑๓๐ ปี๊บ)

นอกจากปลูกถั่วลิสงแล้ว จาวบ้านยังปลูกพืชผักสวนครัวอื่นๆ ผสมไปตามที่ว่างรอบแปลงด้วย เช่น ผักกาดยอด ผักชี มะเขือ พริก มะเขือเทศ กระเทียม ต้นหอม ถั่วฝักยาว ฯลฯ ผักสวนครัวเหล่านี้ปลูกไว้เป็นอาหาร ทำบุญ-ตักบาตร แจกจ่ายให้ญาติพี่น้องเพื่อนบ้าน บางครั้งก็เก็บมาขายในแต่ละวันให้คนในหมู่บ้าน โดยวางขายหน้าบ้าน

- เมล็ดพันธุ์

สำหรับหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลเวียง เมล็ดพันธุ์ผักได้มาจากการซื้อจากร้านค้าในตลาด เพราะพืชที่ใช้ปลูกส่วนใหญ่เมื่อต้นแก่ลงก็จะมีเมล็ดหรือบางส่วนเมล็ดพันธุ์ไม่สมบูรณ์ไม่สามารถนำมาเป็นเมล็ดพันธุ์ปลูกได้อีกต่อไป

ส่วนบ้านหาดบ้าย บ้านหาดทรายทอง เชื้อถั่วลิสงที่นำมาปลูกเป็นเชื้อที่ได้มาจากการปลูกถั่วลิสงบนที่ไร่ซึ่งเรียกกันว่า “ที่ดอน” ในแต่ละครอบครัวจะมีที่ดอนอยู่เชิงเขาเป็นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจทั่วไป การเก็บเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงนั้นต้องตากแดด

ให้แห้งสนิทและเก็บไว้ในที่ซึ่งไม่อัปชื้นเพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์แก้วที่มีคุณภาพ

- การเตรียมดิน

พื้นที่ริมฝั่งโขงเป็นดินร่วนซุยปนทราย การเตรียมดินจะเริ่มเตรียมหลังน้ำลดประมาณเดือนพฤศจิกายน แม้ว่าน้ำจะลดลงไม่เต็มที่แต่ชาวบ้านก็จะลงมือเตรียมดินไปเรื่อยๆ ใช้เวลาเตรียมดินเพื่อปลูกประมาณ ๑ อาทิตย์โดยแผ้วถางปรับพื้นที่เอาเศษไม้เศษหญ้าและขยะออก พรอนดินผสมปุ๋ยคอกลงไปด้วยเพื่อให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ การปลูกถั่วลิสงไม่ต้องยกแปลงปลูกเพียงปรับหน้าดินให้ร่วนซุยก็เพียงพอแล้ว ขณะที่การปลูกผักสวนครัวต้องยกแปลงเพื่อให้ง่ายต่อการปลูกผักแต่ละชนิดและการดูแลรักษา

ชาวบ้านที่ปลูกถั่วลิสงจะกันพื้นที่รอบนอกส่วนหนึ่งไว้สำหรับปลูกพืชสวนครัวชนิดอื่น จึงต้องปรับที่ดินขึ้นแปลง ขุดหลุม หยอดเมล็ดพันธุ์ลงไป

ส่วนพื้นที่ทำเกษตรริมโขงในเขตเวียงเชียงของ การเตรียมดินต้องมีการยกแปลงปลูกและเลือกพื้นที่ว่าพืชผักชนิดใดที่ชอบน้ำ เช่น ผักคื่นฉ่าย ก็จะใช้ปลูกไว้ใกล้น้ำ แต่พืชที่ไม่ชอบน้ำก็ปลูกไล่เข้ามาในผืนดิน

ความยากง่ายในการปรับหน้าดินและการเตรียมดินในปัจจุบันขึ้นอยู่กับว่าในปีนั้นผืนดินริมโขงถูกน้ำท่วมหรือไม่ หากปีใดผืนดินริมโขงถูกน้ำท่วมมาก่อนในฤดูกาลน้ำหลาก การเตรียมดินจะง่าย เพราะดินอ่อนนุ่ม ที่สำคัญดินจะงามเพราะมีแร่ธาตุตะกอนปุ๋ยธรรมชาติชั้นดีที่พัดพามากับแม่น้ำโขงสะสมไว้ในผืนดิน แต่ปีใดที่ผืนดินริมโขงไม่ได้จมอยู่ใต้น้ำช่วงที่น้ำขึ้น เช่น ที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๔๖ การปรับผืนดินริมฝั่งจะยาก ดินจะแข็งไม่ร่วนซุย และต้องผสมปุ๋ยคอกลงในอัตราส่วนที่มากขึ้นเพราะดินไม่งาม แต่เดิมนั้นก่อนการมีเขื่อนในแม่น้ำโขง (ก่อนปี ๒๕๓๙) ผืนดินริมฝั่งถูกน้ำท่วมทุกปี เพราะกระแสขึ้น-ลงของระดับน้ำเป็นไปตามธรรมชาติ แต่เมื่อมีเขื่อนในจีน หลังปี ๒๕๓๙ เป็นต้นมาการขึ้นลงก็แปรเปลี่ยนไปไม่เป็นไปตามธรรมชาติ บางปีน้ำก็ไม่หลากท่วมที่ริมโขง

สำหรับพื้นที่บนดอนทรายการเตรียมดินไม่ยุ่งยากเพราะพื้นที่เป็นตะกอนทรายหลังแบ่งพื้นที่แล้ว สามารถเอาไม้มาแทงเป็นหลุมเพื่อปลูกถั่วได้ทันที

- การปลูก

ในการปลูกถั่วลิสงจาวบ้านจะใช้ไม้ท่างเป็นหลุมลึกประมาณ ๑๐ เซนติเมตร เพื่อหยอดเมล็ดพันธุ์ถั่วประมาณ ๓ เมล็ดต่อ ๑ หลุม เอาดินกลบ การปลูกส่วนใหญ่จะใช้เวลาประมาณ ๑-๒ อาทิตย์ ขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่และจำนวน คนที่ช่วยกันปลูก บางคนที่แรงดีก็มาตั้งแต่เช้า ตอนเย็นจึงกลับบ้าน จะพักกลางวัน ประมาณ ๒-๓ ชั่วโมง ห่อข้าวมากินกลางวันด้วย

ส่วนการปลูกผักสวนครัว เมื่อพรวนดินผสมแกลบและขี้หมูยกแปลงเตรียม ปลูกเสร็จแล้ว จาวบ้านจะเพาะกล้าโดยหว่านเมล็ดพันธุ์ในแปลงเพาะ ประมาณ ๑๐-๑๕ วันหลังจากหว่าน กล้าจะโตพอสมควร จาวบ้านจะถอนกล้ามาปลูกในแปลง ที่เตรียมไว้ ส่วนใหญ่จะปลูกในตอนเย็นเพื่อไม่ให้กล้าผักตาย

- การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยว

เนื่องจากการทำเกษตรริมโขงอยู่ในฤดูหนาวจึงไม่ต้องดูแลรักษามาก มีเพียง การดายหญ้า กำจัดวัชพืช คอยดูแลไม่ให้มีแมลงรบกวน และรดน้ำสม่ำเสมอ โดย ตักน้ำจากแม่น้ำโขงมารดแปลงผักเป็นประจำทุกวัน

สำหรับผักสวนครัวที่หมู่บ้านในเขตเวียงใช้เวลาปลูกและเก็บเกี่ยวไม่นาน เพราะเป็นพืชระยะสั้น ส่วนใหญ่ประมาณ ๓๐ วันก็เก็บได้แล้ว แต่ผักคื่นช่ายจะ นานหน่อย ส่วนมันแกวใช้เวลาปลูกประมาณ ๓ เดือนถึงจะเก็บได้ พืชผักบางชนิด ที่ขายได้ดีและเป็นที่นิยมของตลาด ถ้าเก็บเกี่ยวไปแล้วก็จะปลูกใหม่เรื่อยๆ เช่น ผักสลัด ผักกาด มะเขือ เป็นต้น

การดูแลผักสวนครัวนั้น ผักกาด ผักคะน้า ผักสลัด ผักคื่นช่าย ผักชี ฯลฯ ไม่ได้ใช้ยาสารเคมีพ่น แต่ก็ใส่ปุ๋ยเม็ดประเภทปุ๋ยยูเรีย ตอนปลูกครั้งแรก ผักจะงามเพราะดินมีแร่ธาตุอยู่เยอะ พอปลูกครั้งต่อไป จนถึงเดือนมีนาคมเข้า ฤดูร้อน แผลงจะเยอะ ส่วนใหญ่จาวบ้านจะเปลี่ยนชนิดผักที่แมลงไม่ชอบ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเพรา เนื่องจากต้องการหลีกเลี่ยงการใช้ยาฆ่าแมลง

ในช่วงเดือนแรกจะลงมาปลูกและดูแลรักษาอยู่ตลอด พอผักเริ่มโตเก็บได้ ก็ลงมาดูแลรดน้ำและเก็บเอาผักไปขาย

ลุงพรพมา ศักดิ์สิทธิ์ อายุ ๖๕ ปี คนปลูกผักบ้านสบสม เล่าถึงระยะเวลา การปลูกผักริมโขงว่า ปีหนึ่งปลูกผักประมาณ ๕ เดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน

-เมษายน ปลูกได้ประมาณ ๓ รอบ เริ่มปลูกเดือนพฤศจิกายน พอถึงเดือนธันวาคม เก็บขาย หลังจากนั้นปลูกใหม่อีก แต่ถ้าผ่านเดือนมกราคมไปแล้ว ฝักจะไม่ค่อยงาม เพราะเข้าสู่ฤดูร้อนแมลงเยอะ แต่ก็ยังปลูกจนถึงเดือนเมษายน พอเข้าหน้าฝน น้ำเริ่มขึ้นก็จะหยุดแล้ว คือเอาน้ำเป็นตัววัด

ส่วนการปลูกถั่วลิสงที่บ้านหาดบ้ายและบ้านหาดทรายทองนั้นใช้เวลาประมาณ ๓ เดือนถั่วจะแก่เต็มที่จึงเก็บได้ ในอดีต การปลูกถั่วลิสงในแต่ละฤดูน้ำลตจะปลูกประมาณ ๑-๒ ครั้ง แต่ปัจจุบัน การจะปลูกปีละ ๑ ครั้งเป็นส่วนใหญ่ หากเข้าสู่ช่วงฤดูร้อนแล้วจะไม่ลงปลูกอีกเพราะอากาศร้อน ดูแลรักษายาก ประกอบกับผู้เฒ่าผู้แก่อายุมากแล้วต่างจากช่วงที่อากาศหนาวปลูกฝัก ปลูกถั่วงาม ดูแลรักษาง่าย ผู้เฒ่าผู้แก่ดูแลง่าย แต่ก็มีบางหมู่บ้านเช่น ที่บ้านห้วยเม็งจนถึงเดือนพฤษภาคมก็ยังมีเก็บเกี่ยวถั่วกันได้อยู่เพราะจาวบ้านลงซื้อปลูกอีกรอบ และกะระยะเวลาให้พอดีก่อนที่น้ำจะขึ้น

จะเห็นได้ว่าแต่ละหมู่บ้านจะมีช่วงเวลาการทำเกษตรริมโขงไม่เหมือนกัน การปลูกถั่วที่บ้านหาดบ้ายและบ้านหาดทรายทองจาวบ้านจะคำนึงถึงเรื่องฤดูกาล ส่วนหมู่บ้านที่จาวบ้านมีที่ดินน้อย ไม่มีการทำเกษตรพืชเชิงเดี่ยวขนาดใหญ่ จาวบ้านก็จะทำเกษตรริมโขงไปเรื่อยๆ จนกว่าน้ำจะหลากท่วมที่ริมโขง เป็นต้น

อีกหนึ่งระยะเวลาการเริ่มต้นทำเกษตรริมโขงนั้นจะไม่แน่นอนมีตัวแปรอยู่ที่ระดับน้ำขึ้น น้ำลง และปัญหาน้ำท่วมแปลงปลูกฝัก ส่วนใหญ่แล้วจะเริ่มทำเกษตรริมโขงในระยะเวลาที่ไล่เลี่ยกัน ช่วงที่คนปลูกฝักเห็นว่าน้ำลงจนที่ดินริมโขงไหลพื้นน้ำเต็มที่แล้วจึงปลูกบางปีก็อยู่ในช่วงธันวาคมนั้นหมายความว่าปลายเดือนกุมภาพันธ์จนถึงต้นเดือนมีนาคม ถึงจะเก็บผลผลิตได้ คนปลูกฝักบางรายก็ไม่รอจนน้ำลงอย่างเต็มที่ทยอยปลูกไปเรื่อยๆ ซึ่งก็จะเก็บผลผลิตได้เร็วขึ้นกว่าเจ้าอื่น

เศรษฐกิจเกษตรริมโขง

- ถั่วลิสง

การขายถั่วลิสงมี ๒ แบบ แบบที่ ๑ พ่อค้าคนกลางจะมาสั่งล่วงหน้าหนึ่งวัน เมื่อถึงช่วงเก็บถั่ว สั่งไว้ ๓ ตังก็จะมีถั่วเพียง ๓ ตัง เท่านั้น ส่วนมากจะเก็บในตอนเช้า เพราะอากาศไม่ร้อน แต่หากมีคนสั่งมาก ก็จะเก็บตลอดทั้งวัน เพื่อให้ทันกับความต้องการของตลาด ราคาขายส่วนใหญ่จะตกถึงละ ๗๐-๘๐ บาท พ่อค้า

คนกลางเป็นผู้กำหนดราคา หากราคาต่ำเกินไป จาวบ้านสามารถต่อรองได้

แบบที่ ๒ หลังจากไม่มีใครมาสั่งแล้ว คนปลูกจะเก็บถั่ว เกะเปลือกเอามาตากแดด ทำเป็นถั่วตากแห้งขายให้พ่อค้าที่มารับซื้อในหมู่บ้าน ในราคาถั่งละ ๑๐๐ บาท

ครอบครัวที่ทำเกษตรริมโขงถ้ามีที่ดินมาก การปลูกถั่วลิสงก็ทำรายได้สูงถึงปีละ ๓๐,๐๐๐ บาท ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของที่ดินและระยะเวลาการทำ บางครอบครัวที่มีช่วงทำเกษตรริมโขงได้นาน นี่ยังไม่ท่วมก็มีรายได้เฉลี่ยปีละ ๔๐,๐๐๐ บาทก็มี

เฉลี่ยแล้วที่ดินประมาณ ๑ ไร่ ขายถั่วได้ประมาณ ๑๕,๐๐๐ บาท ถ้ามีไม่ก็งานก็ได้ประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท ในขณะที่ต้นทุนประมาณ ๑,๐๐๐ บาท ต่อ ๑ ไร่ รายได้นี้จึงเป็นรายได้ที่ดีสำหรับจาวบ้านผู้สูงอายุ

การขายพืชผักสวนครัว

จาวบ้านที่ทำเกษตรริมโขงในเขตเวียงนั้นจะเอาผักไปขายเองที่ตลาดเช้า ซึ่งเป็นตลาดขายส่งสินค้าของอำเภอเวียงของ ผักริมโขงได้รับความนิยมมาก เพราะสด สะอาด วางขายไม่ถึงครึ่งชั่วโมงก็ขายได้หมด ไม่ต้องนั่งรอขายจนตลาดเลิก รายได้ประมาณวันละ ๒๐๐-๓๐๐ บาท ตลอดฤดูกาลที่ทำเกษตรริมโขงนั้น รายได้จากการปลูกผักประมาณ ๒๐,๐๐๐-๓๐,๐๐๐ บาท ต่อปี และมีต้นทุนประมาณ ๓,๐๐๐ บาท

ลุงพรมมา ศักดิ์สิทธิ์ กล่าวถึงการปลูกผักในปลายปี ๒๕๔๖ ว่า “ปีนี้ที่ดินน้อยลง ลุงลงทุนประมาณ ๓,๐๐๐ บาท ถ้าไม่ได้คิดว่าได้เท่าไรแต่ได้คืนแน่นอน พอปลูกไปได้สักพัก ผักเก็บได้ก็เอาไปขายที่ตลาดโค้ง (ตลาดชุมชนตอนเย็นที่บ้านหาดไคร้) และตลาดเช้า ขายได้วันละ ๒๐๐-๓๐๐ บาท ก็ซื้อของกิน ซื้ออะไรกลับเงินที่ได้มาเอาไปใช้จ่ายสารพัดอย่างแล้วแต่จะจัดสรรกันไป ตกออกตกเสีย (เงินฉาบปนกิจ) มีเยอะ แต่เราก็ต้องจ่ายเผื่อว่าตายไปบ้างก็จะให้มีเงินให้ลูกหลาน ถ้าเราได้ปลูกผักอย่างนี้ไปเรื่อยๆ เราก็ยังมีเงินตรงส่วนนี้ไว้ใช้จ่ายเพราะถือว่าเป็นอาชีพหนึ่งของเรา”

เกษตรริมโขงความมั่นคงทางอาหาร

เกษตรริมแม่น้ำโขงคือความมั่นคงทางอาหารของชุมชนริมน้ำ และเป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของครอบครัวหลายครอบครัว

ในฤดูแล้งชุมชนริมฝั่งโขงทั้งสองฝั่งได้อาศัยพื้นที่ที่เป็นหาดทรายรวมทั้งดอนกลางน้ำทำเกษตร เพื่อผลิตอาหารหล่อเลี้ยงผู้คนทั้งสองฝั่ง ผลผลิตเหล่านี้ถูกส่งไปหล่อเลี้ยงไม่เฉพาะคนริมน้ำเท่านั้น แต่ไปสู่คนที่ตั้งถิ่นฐานรอบๆ อำเภอเชียงของ โดยผ่านพ่อค้าแม่ค้าที่มาซื้อพืชผักไปขายในชุมชน

การที่ชาวบ้านริบโคกพืชผักริมโขงยังหมายถึงความมั่นคงทางสุขภาวะ เพราะพืชผักเหล่านี้ปลอดภัยจากสารเคมี แตกต่างจากผักตลาดทั่วไป

